

MURNAU: LES SEUES PEL·LÍCULES INQUIETEN ENCARA L'ESPECTADOR

Entre llums i ombres

El director alemany va ser un dels precursors del cinema modern. Els seus contemporanis el consideraven un verdader intel·lectual, un pensador que, malgrat això, va fer quasi tot el que es pot fer amb una càmera. Ara, tot just, es commemora el seu centenari.

Josep Ma. Luró

Una mort tràgica i en condicions escandaloses, una formació rica i variada, que el diferencia d'altres directors de la seva època, una proposta estètica innovadora i, sobretot, la possibilitat d'inventar un nou art, de crear un nou llenguatge expressiu, aquestes són les coordenades on emmarcar, en una primera aproximació, la figura de F. W. Murnau, un dels pares del cinema modern de qui el 28 de desembre passat es va commemorar el centenari del naixement.

El ressò d'aquesta efemèride no ha estat el que en realitat es mereixia. Aquest és, sens dubte, el drama del cinema: la pèrdua de memòria, empès fatídicament cap endavant, sense tenir temps per mirar enrere. ¿Qui es recorda avui de F. W. Murnau, deixat per sempre més caure en l'oblit? Potser els cinèfils i algun arqueòleg entestat a recuperar obres mestres polsoses i, als ulls actuals, ingènues.

Murnau ha estat un dels precursors del cinema modern. L'ús de la càmera, el seu moviment, les panoràmiques, la concepció precisa dels plans que, en el cas de *L'últim*, una de les seves millors pel·lícules, arriba a la seva expressió més perfecta i li permet prescindir dels rètols explicatius característics del cinema mut, tot això són els fonaments sobre els quals els grans directors del sonor bastiran els seus films.

Nascut el 28 de desembre del 1888 al si d'una rica família de la burgesia alemanya, F. W. Plumpe, aquest era el seu nom verdader, va rebre una educació exquisida, amb l'alternança de la formació universitària i la professió d'actor, a les ordres del mític Max Reinhardt, un dels grans dramaturgs alemanys de l'època. De les dues formacions va aprendre el que seria la seva forma característica de plantejar els temes: un gran rigor expositiu i una obsessió per la comunicabilitat, per fer accessible les seves històries a tots els públics. Aquest segon factor és de gran importància si s'observa que gran part de l'obra de Murnau parla de l'existència del mal, del dimoni, com a encar-

Fotograma d'«Amanecer», obra mestra de F. W. Murnau.

nació de l'absurd i el dolor, i de la mort. El pas entre la divulgació i la truculència en aquest camp era ben estret i Murnau mai no el va transgredir, conscient que ell era un artista, no un vulgar fabricant d'imatges.

Tinent durant la primera guerra mundial, en acabar aquesta va deixar la seva carrera dramàtica i va començar a dirigir en un dels períodes més convulsos de la història d'Alemanya. Murnau va ser testimoni de la desfeta del moviment espartaquista, de l'assassinat de Liebknecht i Rosa Luxemburg, els seus líders, del naixement de la república de Weimar i del seu progressiu ensorrament i dissolució i de l'expansió del nacionalsocialisme. Paral·lelament, en aquesta època de crisi, Alemanya viu una esplendor cultural com no ha tornat a tenir mai més. És la dècada de l'expressionisme i, amb ell, aprendran a fer cinema, directors com el mateix Murnau, G. W. Pabst o F. Lang.

El cinema alemany d'aquest període es caracteritza, segons Fernández Cuenca, per una forta influència de l'estètica teatral i una atenció decidida a la metafísica del destí, un tema molt estimat per la tradició artística alemanya. Murnau reprèn aquestes dues característiques i realitza tres dels seus grans films: *Nosferatu*, la prime-

ra pel·lícula basada en el *Dràcula*, de Bram Stoker (1922), *L'últim* (1924) i *Faust* (1926). No són les úniques pel·lícules del període alemany, però són sens dubte tres pilars fonamentals del cinema de tots els temps.

Aquest món tortuós i diabòlic, on es barreja el somni i la realitat, és una transposició de la violenta realitat que vivia el seu país. No és estrany, doncs,

que quan el productor nord-americà William Fox va oferir a Murnau la possibilitat d'anar a treballar als rics estudis nord-americans, aquest no dubtés a decidir-s'hi.

El 1926, el director alemany marxa cap a Amèrica. Si havia estat, a Alemanya, un director cabdal, als EUA realitzarà quatre films, dos dels quals confirmen el geni indiscutible de Murnau. Són: *Sunrise* (1927) i *Tabú* (1931), el seu últim film, fet en col·laboració amb un altre pioner del cinema, R. J. Flaherty. A totes dues el sonor era ja una premonició. La primera passarà a la història com una de les pel·lícules més grans del cinema, una visió romàntica d'una natura idíl·lica, en contraposició a l'artificialitat de l'ésser humà, encarnat en la dona de ciutat que corromp l'ingenu pescador protagonista del film.

Un absurd accident va acabar amb la vida de Murnau quan només tenia 41 anys i acabava de firmar un contracte per set anys que li hauria permès entrar de ple en el sonor. La llegenda negra de Hollywood, narrada per Kenneth Anger en el seu *Hollywood Babilonia*, diu que en el moment de l'accident, Murnau es trobava entre les cames del seu xofer i amant, Garcia Stevenson, practicant-li una *fellatio*. No fóra mala mort per a una bona vida. □